

อ่าน 1984 แล้ว รื้อถอน ทำทลาย การเมืองไทยในเชิงปรัชญา Review 1984 and Deconstruction, Challenge Thai Politics in philosophical

ภูวพล ทองอินทราช*

บทคัดย่อ

ในโลกของวรรณกรรม การที่วรรณกรรมใดสักเรื่องจะได้รับการยอมรับทั้งในและนอกแวดวงวรรณกรรมว่าเป็น “งานคลาสสิก” หรือ “ถูกจัด” ว่าเป็นงานคลาสสิก มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย โดยบังเอิญเพราะโชคช่วยหรือที่เรียกว่า “ฟลุ๊ค” แต่จะต้องเป็นงานที่ถูกรังสรรค์ขึ้นมาด้วยคุณค่า คือ มีบริบทหรือนัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นแรงผลักดันหรือกระทั่งบีบคั้นให้เกิดเป็นผลงานในส่วนเนื้อหาของสาระของงานก็ต้องสะท้อน สะกิด หรือกระทั่งแตกลงไปที่คุณค่าบางอย่างที่สำคัญที่วรรณกรรมนั้น ๆ ต้องการจะสื่ออันมาจากบริบทหรือนัยสำคัญที่เป็นความใคร่ในการก่อให้เกิดผลงาน และที่สำคัญเมื่อวรรณกรรมชิ้นนั้นถูกรังสรรค์จากนามธรรมของผู้รังสรรค์ผลงานสู่โลกความจริงภายนอกผลงานดังกล่าวก็ต้องสร้างแรงสั่นสะเทือนให้กับสังคมการเมือง ในการ “คิดตั้งคำถาม วิพากษ์ รื้อถอน ทำทลาย” หรือจนกระทั่งเตลิดไปถึง “การประกอบสร้าง” สังคมการเมืองใหม่ ตามคุณค่าอุดมคติบางสิ่งบางอย่างที่วรรณกรรมต้องการนำเสนอ ในกรณีของวรรณกรรม 1984 ก็เช่นกัน ออเวลล์ ชีวชนให้คิดตั้งคำถามกับอำนาจในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อให้เห็นแต่ละโฉมหน้าของอำนาจ และที่น่าสนใจคือความสัมพันธ์และการ ปะทะกันระหว่างอำนาจ

* ภูวพล ทองอินทราช อาจารย์ประจำ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

กับความจริง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนที่ไม่เคยมีความพอดี ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์บนพื้นฐานของอะไรก็ตาม แต่สิ่งที่ดีจะเป็นแรงกระตุ้นความใคร่ในทางปัญญาให้กับ ออเวลล์ อย่างสำคัญก็คือ “การอบคิดเรื่องอำนาจ” และ “ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ” ในมิติที่มีลักษณะกลับหัวกลับหาง ซึ่งส่งผลให้ทุกค่ายทั้งที่ประกาศตัวว่าเป็น “เสรีประชาธิปไตย” และ “มิใช่เสรีประชาธิปไตย” ต่างก็ต้องหันกลับมาคิด ตั้งคำถาม วิพากษ์ รื้อถอน ทำทลาย สังคมการเมืองของตัวเองกันอย่างมโหฬาร ถึงแม้ 1984 จะกลายเป็นนิทานก่อนนอนของทุกค่ายการเมืองไปแล้วก็ตาม

คำสำคัญ : 1984, รื้อถอน, ทำทลาย, การเมืองไทย

Abstract

In the world of literature, the literature of that time will be accepted both in and outside literary circles as “Comcast classic work” or “classified,” that is a classic earphone. That are not happening easily, because of luck or by chance have been called “Fluke”, but must be used to create more value. There is a context or significance, causing driving force even cars to squeeze a contribution. The content of the work, it must reflect, provoke or strike down the value of some important literature that wants to convey the significance of context or a desire to cause the result. Furthermore the major literary piece when it was created from an abstract head Pate creator of the world outside reality. Such as contributions would have to create vibrations to society. The “Critical Thinking, Questioning, Deconstruction, Challenge” or until the wild. To build “a new political society”. According to literature values, ideals something to offer. In the case of literature in 1984, too, on Orwell's exhortations to think to question authority in various aspects, both tangible and intangible, to see the face of power and interest is the relationship and clashes between powers. Including the truth of the relationship between the state and citizens who have never been fit,

whether it's a relationship based on whatever. In contrast, what seems to be the intellectual stimulation of libido in order to Orwell is very important. "The idea of power" and "power relations" in the dimension that looks upside. As a result, every camp and declared himself to be. "Free and democratic" and "non-democratic". They have turned a questioning, critical social challenges of demolition themselves enormously. Although in 1984, it becomes a bedtime story of all political camps to them.

Keywords : 1984, Deconstruction, Challenge, Thai Politics

บทนำ

วรรณกรรมคลาสสิก เรื่อง 1984 ที่แต่งขึ้นโดย จอร์จ ออเวลล์ (George Orwell) หรือ เอริค อาร์เธอร์ แบลร์ (Eric Arthur Blair) เป็นวรรณกรรมที่สถาบันการศึกษาโดยส่วนใหญ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศนิยมให้นักศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจกับกรอบคิดเรื่อง “มนุษย์ สังคม รัฐ อำนาจอธิปไตย และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน” โดยเฉพาะโฉมหน้าที่แยบยลซับซ้อนซ่อนเงื่อนของ “อำนาจ” ที่ไม่ได้มุ่งไปที่ประเด็นว่าอำนาจคืออะไร มีความหมายกว้างแคบว่าอย่างไร แต่กลับมุ่งไปที่โฉมหน้าอันแยบยลซับซ้อนซ่อนเงื่อนของอำนาจ ทั้งอำนาจที่มองเห็นและรู้สึกได้กับอำนาจที่มองไม่เห็น และเป็นความไม่รู้ที่ลึกถึงความรู้สึกของอำนาจดังกล่าว เพื่อซ้ำและรื้อถอนให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจในการผลิตสร้างอำนาจโดยอำนาจและเพื่ออำนาจให้คงสถิตเสถียรอยู่ในสังคมการเมือง ซึ่งอำนาจแต่ละโฉมหน้าก็จะมีกระบวนการทำงานและการผลิตสร้างอำนาจในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามแต่บริบทและเงื่อนไขที่แวดล้อม ห่อหุ้มหรือเป็นเงื่อนไขให้เกิดอำนาจและขับเคลื่อนการทำงานของอำนาจ ขณะเดียวกันก็มุ่งนำเสนอให้เห็นถึงร่องรอยของสิ่งที่เรียกว่า “ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ” แต่มีไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ ไปที่ฝ่ายหนึ่งถูกกระทำหรือตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ แต่นำเสนอให้เห็นถึง ความหลากหลาย และคลื่นไหวของอำนาจในความสัมพันธ์ทางสังคมการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจไม่ใช่สิ่งที่จะยึดกุมโดยใครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเชื่อง ๆ ในความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน

ทางสังคมการเมือง แต่อ่านาจจะลากเลื่อนไปโดยเงื่อนไขในแต่ละบริบทว่าใครจะยึดกุมและสามารถทำให้อ่านาจแข็งแกร่ง เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในเชิงความสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ในแง่นี้วรรณกรรม 1984 จึงเปรียบเสมือน “ตัวบท” ของอ่านาจขนาดใหญ่ที่ทำให้การ “อ่าน” อ่านาจเป็นเรื่องที่ไม่แข็งที่อดตั้งเช่นอ่านาจในรูปแบบต่าง ๆ ของกรอบคิดแบบกระแสหลักที่หลงเข้าใจอย่างไ้เพียงสาไปว่าอ่านาจนั้น “แข็งแกร่งที่อ ยึดกุม รักษา และครอบครองได้” ส่งผลให้การอ่าน (ศึกษากรอบคิดเรื่องอ่านาจ) ขาดความซับซ้อนและลุ่มลึกในเชิงตัวบทการ “เล่น” กับ “อ่านาจ” และ “ความสัมพันธ์ในเชิงอ่านาจ” ดังกล่าวจึงเป็นเสน่ห์ของวรรณกรรม 1984 ที่ส่งผลให้ 1984 กลายเป็นวรรณกรรมคลาสสิก และที่สำคัญ 1984 ยังคงทำหน้าที่เป็นตัวบทขนาดใหญ่ที่ทำทนายยุคสมัย โดยการข้ามยุคสมัยมาสู่สังคมร่วมสมัยให้หันมาพิจารณาถึงอ่านาจและความสัมพันธ์เชิงอ่านาจในสังคมการเมืองของตัวเองซับซ้อน ลุ่มลึก และรอบด้าน

ความจริงของอ่านาจกับอ่านาจของความจริง

“ความจริงของอ่านาจนั้นมักถูกผลิตสร้างขึ้นมาโดยอ่านาจเพื่อปฏิเสธอ่านาจของความจริง” ความจริงของอ่านาจหมายถึง ความจริงที่ไม่ใช่ความจริงบริสุทธิ์ มีลักษณะเสถียร (Stable) หรือความจริงโดยธรรมชาติของมันเอง แต่เป็น “ความจริงประดิษฐ์หรือความจริงผลิตสร้าง” โดยผู้ที่มีอำนาจ เช่น รัฐ รัฐบาล ถูกสร้างขึ้นโดยอ่านาจ คือ อำนาจรัฐและ/หรืออำนาจของผู้นำ เพื่อปฏิเสธอ่านาจของความจริง คือ ความจริงนั้นเมื่อปรากฏหรือแสดงตัวก็จะผลิตสร้างอ่านาจขึ้นทันทีเช่น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2526, หน้า 81) ทศนะเกี่ยวกับการที่โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาลแบบ Ptolemy มาสู่สุริยจักรวาลแบบที่ดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางและโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์แบบ Copernicus และ/หรือเมื่อความจริงปรากฏว่าโลกกลม อำนาจของความจริงก็จะเกิดขึ้นและทำงานในทันที นั่นคือ อำนาจของความจริงจะไปหักล้าง สวมทับ เบียดไล่ ชูดของความจริงก่อนหน้า (โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล/ความเชื่อว่าโลกแบน) ให้หลุดหายไปจากปริมณฑลทางวิทยาศาสตร์และอาณาบริเวณทางวิชาการ ในทางการเมืองก็เช่นกัน อาวุธของความจริง (อำนาจของความจริง) มีพลังในการหักล้าง สวมทับ เบียดไล่ อำนาจ (รัฐ)

เพราะฉะนั้น อำนาจจะต้องผลิตสร้างชุดของความจริงขึ้นมาเพื่อกดทับหรือทำให้อาวุธของความจริงกลายเป็นอื่นเพื่อให้อำนาจยังคงดำรงอยู่ได้ เช่น เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นขึ้นภายในรัฐบาล ประชาชนทราบถึงการทุจริตคอร์รัปชั่นดังกล่าว ประชาชนจึงออกมาชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่รัฐบาล โดยเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกหรือยุบสภาและจะต้องหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็ว ซึ่งการออกมาชุมนุมดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่อรัฐบาล เสถียรภาพของรัฐบาล และอาจทำให้รัฐบาลชะตาขาดอยู่ไม่ครบathom (ยังไม่คุ้มกับเงินที่ซื้อเสียง) โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจเพราะจะกระทบต่อการลงทุนและการท่องเที่ยว ซึ่งรัฐบาลก็มักจะออกมารับมือกับปัญหาดังกล่าวโดยการทำให้การแสดงผลดังกล่าว (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, หน้า 35) เป็นเรื่องราวะไรอารยะธรรมของมนุษย์ (Primitive Being) มีความโหดร้ายป่าเถื่อนใช้ความรุนแรง มีเหตุผลต่ำใช้อารมณ์ความรู้สึกสูง และตามมาด้วยการกล่าวหาประชาชนและการชุมนุมว่าเป็นการกระทำที่สร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประเทศชาติ เป็นการกระทำที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติ เป็นการกระทำที่ทำให้ประเทศชาติเกิดวิกฤติด้านความมั่นคง (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2549, หน้า132-133) ดังเช่นแนวทางการปกครองในสมัยรัฐบาลชวตทกขอบ ที่ใช้ทั้งความรุนแรงและนโยบายของรัฐในเวลานั้นเป็นการแบ่งแยกผู้คนที่เห็นต่างจากรัฐบาลให้เป็น “อื่น” คือเป็นอะไรบางอย่างที่มีเขตนไทย เพื่อให้่ายต่อการปราบปรามด้วยความโหดร้ายรุนแรงผิดมนุษย์

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความจริงของอำนาจและการทำให้เป็นอื่นกำลังถูกผลิตสร้าง ความจริงของอำนาจดังกล่าวคือ การสร้างชุดของการรับรู้ให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศว่า การกระทำของประชาชนกลุ่มดังกล่าวเป็นการสร้างความเสียหายแก่เศรษฐกิจ สร้างความเดือดร้อนให้ประเทศชาติรับเงินจากต่างชาติ ทำให้ประเทศชาติเกิดวิกฤติทั้ง ๆ ที่เรื่องดังกล่าว รัฐบาลเป็นจำเลยของสังคมเพราะมีการทุจริตเกิดขึ้น แต่การสร้างชุดของการรับรู้ (ความจริงของอำนาจ) ที่รัฐบาลสร้างขึ้น 4-5 ข้อดังกล่าว ทำให้เปลี่ยนสถานภาพของประชาชนที่ต้องการเรียกร้องความเป็นธรรมให้กลายมาเป็นจำเลยของสังคมด้วยข้อหา 4-5 ข้อดังกล่าวทันที และ/หรือในขณะเดียวกันความจริงของอำนาจก็ได้สร้างความเป็นอื่นไปพร้อมกันด้วย ด้วยชุดของการรับรู้ 4-5 ข้อดังกล่าว คือ

เดิมมีรัฐบาลเป็นจำเลยของสังคมด้วยข้อหาว่ามีการทุจริตคอร์รัปชันภายในรัฐบาล ประชาชนเป็นผู้เรียกร้องความเป็นธรรมและความถูกต้อง แต่กระบวนการทำให้เป็นอื่น 4-5 ข้อของรัฐบาลดังกล่าว ทำให้รัฐบาลกลายเป็นพระเอกและมีอาวุธถืออยู่ในมือ (ความชอบธรรม/ความชอบทำ) ประชาชนกลายเป็นโจร (จำเลยของสังคม) โดยที่กระบวนการทำให้เป็นอื่นดังกล่าวได้เคลื่อนย้ายจากเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในรัฐบาล กลายเป็นเรื่องปัญหาเศรษฐกิจการสร้างความสะดวกร้อนให้กับคนส่วนใหญ่ การรับเงินจากต่างชาติแทรกแซงประเทศ เป็นการกระทำที่ขัดต่อความมั่นคงของชาติที่มีประชาชนเป็นต้นเหตุ ที่กล่าวว่าทำให้รัฐบาลเป็นพระเอกและถืออาวุธอยู่ในมือคือ ภายใต้ชุดของความจริง 4-5 ข้อดังกล่าว โดยเฉพาะคำว่า “วิกฤติการณ์หรือขัดต่อความมั่นคง” ทำให้รัฐบาลมีอำนาจที่จะกระทำการกับประชาชนก็ได้ กระทั่งใช้ความรุนแรงภายใต้บริบทของคำดังกล่าว (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และกนก วงษ์ตระหง่าน, 2526, หน้า 3) เนื่องจากบทบาทของภาษามีได้จำกัดอยู่ที่การอธิบาย (Describe) เท่านั้น แต่ยังสามารถปลุกเร้าอารมณ์ (Evoke) ของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้มีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับการใช้คำดังกล่าว และเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับปฏิบัติการหรือการกระทำที่จะตามมาหลังจากการใช้คำดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความจริงของอำนาจ 4-5 ข้อที่ถูกผลิตสร้างโดยอำนาจ (รัฐบาล) นั้นก็เพื่อปฏิเสธอำนาจของความจริง ที่จะปะทะ หักล้าง เบียดไล่อำนาจ (รัฐบาล) ซึ่งในที่นี้อำนาจของความจริงดังกล่าวก็คือ การทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในรัฐบาล รัฐบาลจึงต้องชิงตัดหน้าสร้างความจริงของอำนาจ ก่อนที่อำนาจของความจริงจะปรากฏ ซึ่งถ้าอำนาจของความจริงปรากฏก็อาจจะนำไปสู่การยุบสภาหรือลาออก และต้องหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่ประชาชนต้องการดังกล่าว

สังคมการเมืองไอซ์แลนด์กับความจริงของอำนาจและอำนาจของความจริง

กรณีของสังคมไอซ์แลนด์ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน กล่าวคือ หลายๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไอซ์แลนด์นั้นส่วนใหญ่ไม่ใช่ความจริงโดยธรรมชาติหรือความจริงบริสุทธิ์แต่เป็นความจริงของอำนาจหรือ ความจริงประดิษฐ์ที่อำนาจผลิตสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของอำนาจ (พรรคและพี่เบิ้ม) (ธนาภณ วัฒนกุล, 2550,

หน้า 46) ในการนำ การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ในการสร้าง การควบคุม ตรวจสอบ การระบุ การให้คุณค่าและความหมาย เช่น การทำสงครามระหว่าง 3 ฝ่าย คือ โอลันเนีย ยูเรเซีย และอีสเตเซีย ซึ่งเป็นการจัดฉากตั้งที่วินสตันตั้งข้อสังเกต เพราะไม่มีใครเคยเห็นการประจันหน้ากันจริงๆ จังๆ สักครั้ง มีเพียงแค่การทิ้งระเบิดนอกเมืองเป็นครั้งคราว หรือเรื่องการรายงานตัวเลขทางเศรษฐกิจ มักจะมีการรายงานตัวเลขทางเศรษฐกิจว่าเป็นบวกเศรษฐกิจดี แต่ในทางความเป็นจริงจำนวนอาหารและข้าวของเครื่องใช้ที่พรรคจัดให้ มีจำนวนส่วนแบ่งน้อยลงกว่าปกติเรื่อย ๆ หรือเรื่องการทำเครื่องบิน พรรคก็โฆษณาว่าเป็นผู้คิดค้นและประดิษฐ์เครื่องบินได้เป็นเจ้าแรก แต่เอาเข้าจริงๆ วินสตันก็ไปอ่านพบว่าที่อื่นสามารถคิดค้นและประดิษฐ์ได้ก่อนการปฏิวัติเสียอีก หรือเรื่องประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับคณะภราดาและโกลด์สโตน ก็เป็นเรื่องที่พรรคเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาในประวัติศาสตร์เพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของพรรค เพราะไม่เคยมีใครเห็น ไม่เคยมีการจัดการกับคณะภราดาและโกลด์สโตน เช่น การนำมาลงโทษต่อหน้าสาธารณะชน ทั้ง ๆ ที่ไม่เกินความสามารถของพรรคและพีแบ้ม จะมีก็แต่พวกคนทั่ว ๆ ไปที่เป็น การเชือดควายให้ควายดู หรือเรื่องภาษา (มาลินี คุ่มสุภา, 2548, หน้า 23) มนุษย์ล้วนตกอยู่ภายใต้อำนาจของภาษา ระบบภาษาคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ภาษามีความสำคัญอันเกิดจากการกำกับใช้ของมนุษย์

แต่ในทางเดียวกันมนุษย์ก็ตกอยู่ใต้อำนาจของภาษาเช่นกัน เช่น นิวสปีค (Newspeak) ที่ผลิตคำที่ทำให้ชาวกลายเป็นดำ ดำกลายเป็นขาว เช่น กระทรวงแห่งความรัก แต่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อต้านการแต่งงาน การร่วมเพศ ส่งเสริมการรักษาพรหมจรรย์ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2551, หน้า 55) เมื่อเพศที่เป็นเรื่องทางธรรมชาติกลับกลายเป็นเรื่องเฉพาะ ด้วยเหตุผลทางการเมืองทำให้วิสต์ตันและจูเลียต้องสูญเสียเสรีภาพในการร่วมสังวาสกันอย่างฉันทุรัรักตามธรรมชาติของสัตว์มนุษย์ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2541, หน้า 261) ซึ่งสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ก็ต้องสืบทอดเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ และสืบทอดทรัพย์สินสมบัติ ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือส่วนรวมไปสู่คนรุ่นต่อไป และถึงแม้วิสต์ตันเองจะตกอยู่ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2554, หน้า 18) ภายใต้หลักการของความจำเป็นของผู้ชาย (Doctrine of Necessity) หลักคิดนี้เห็นว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศมากกว่าผู้หญิงก็ไม่ได้รับข้อยกเว้น เพราะแม้เพียงแค่การใช้มือสำเร็จ

ความใคร่ด้วยตัวเองก็เป็นเรื่องที่ยาก เสี่ยงต่อการมีโรคขาด เพราะมือมีหน้าที่อันทรงเกียรติสูงสุดคือการทำงานให้พรรคและพีเอ็มเท่านั้น การสืบทอดก็มีใช้ทรัพย์สินสมบัติแต่เป็นอุดมการณ์ที่ถูกยึดเหนี่ยวจากพรรคและพีเอ็ม ในส่วนของกระทรวงแห่งความจริงแต่ทำหน้าที่ด้านข่าว บันเทิง การศึกษา ซึ่งมีใบสั่งจากพรรค ลักษณะงานก็ล้วนสวนทางกลับชื่อกระทรวง กระทรวงแห่งสันติภาพแต่ทำหน้าที่ก่อสงคราม ทำหน้าที่รุกรานดินแดนอื่น กระทรวงแห่งความมั่งคั่งแต่ทำหน้าที่ตอกย้ำความไม่เสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ส่วนแบ่งอาหารต่าง ๆ ของประชาชนโดยทั่วไปลดลงจากเกณฑ์มาตรฐานเรื่อย ๆ แต่สมาชิกพรรคกับอยู่อย่างสุขสบาย และ/หรือตัวอย่างสุดท้ายก็คือพีเอ็ม ซึ่งก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีจริงหรือไม่เพราะไม่เคยปรากฏต่อหน้าสาธารณะชน จะปรากฏก็แต่เพียงภาพในจอทีวีซึ่งก็ไม่แน่ว่าพีเอ็มกับโอไบรอันอาจเป็นคนคนเดียวกันก็ได้ หากแต่เป็นเพียงการแสดงบทบาทของอำนาจในสองลักษณะคือ อำนาจรูปธรรมหรือมือที่มองเห็น กับอีกบทบาทหนึ่งคืออำนาจนามธรรมหรือมือที่มองไม่เห็นก็เป็นได้ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2548, หน้า 120) สำหรับ อริสโตเติล (Aristotle) รัฐเป็นสิ่งสูงสุดสำหรับสังคมมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) คือมนุษย์จะถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์รู้จักอยู่ในนครรัฐ (Polis) มนุษย์จะสามารถพัฒนาศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ในตนได้อย่างเต็มที่เพื่อที่จะได้บังเกิดชีวิตที่ดี แต่ไม่ใช่กับสังคมโอชันเนียเพราะจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวโอชันเนีย “รัฐเป็นสิ่งที่เลวสูงสุด” สภาวะที่ไร้รัฐตามธรรมชาติก่อนที่จะเกิดรัฐดูจะเป็นสภาพที่มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้มากกว่าอยู่ในรัฐ

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความจริงที่ปรากฏไม่ใช่ความจริงที่บริสุทธิ์แต่เป็นความจริงของอำนาจที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยอำนาจเพื่อปฏิเสธอำนาจของความจริง (ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข และนพพร ประชากุล, 2550, หน้า 10) การกระทำส่วนใหญ่ของมนุษย์นั้นอิงอยู่กับหลักการอย่างอื่นที่มีใช้เจตนาของตนเลย กล่าวง่าย ๆ คือไม่อาจจะเป็นเรื่อง การทำสงครามของโอชันเนีย ตัวเลขทางเศรษฐกิจ การทำเครื่องบิน ภาษา ประวัติศาสตร์ คณะภราดา โกลด์สโตน์ พีเอ็ม เป็นสิ่งที่พรรคสร้างเรื่องโกหกขึ้นมา หรือถ้าหากไม่สร้างขึ้นพรรคก็จะเข้าไปบิดเบือนความจริงให้กลับตาลปัตรไปหมด ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการและวัตถุประสงค์ของพรรค นั่นก็คือ เพื่อการคงอยู่ของพรรคและพีเอ็ม เพื่อความเป็น

เอกภาพของสังคมไอซ์แลนด์ เพื่อควบคุมทั้งความคิดและพฤติกรรมของประชาชนชาวไอซ์แลนด์ เพราะถ้าความจริงของอำนาจไม่ถูกผลิตขึ้นมา ก็จะถูกอำนาจของความเป็นจริงเล่นงาน คือ ถ้าหากชาวไอซ์แลนด์รู้ไม่ได้มีการทำสงครามกันจริง ตัวเลขทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่พรรคสร้างขึ้น เพราะสวนทางกับความเป็นจริง การทำเครื่องบินเป็นสิ่งที่พรรคกู้ขึ้นมาแตกตา นิวสปีคเป็นสิ่งที่พรรคสร้างขึ้น เพื่อป้องกันการความคิดและพฤติกรรม คณะภรรดา โกลด์สไตน์ และพีเบ้ม ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องต่อแผลเป็นละครฉากใหญ่ของพรรค ก็อาจจะทำให้ชาวไอซ์แลนด์ลุกขึ้นต่อต้านพรรคทั้งทางด้านความคิดและพฤติกรรมเพื่อทวงถามหาความจริงและความเป็นธรรมต่าง ๆ ซึ่งก็เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ มีกรณีของวินสตันเป็นตัวอย่างถึงแม้เป็นเพียงแค่ความคิดก็ตาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้พรรคสะดุ้งเฮือกและต้องตระหนักว่าอำนาจของความจริงนั้นเป็นสิ่งที่มิพลังมหาศาลเพียงใด

สังคมการเมืองไทยกับความจริงของอำนาจและอำนาจของความจริง

ในกรณีของสังคมการเมืองไทยก็เช่นกัน ความจริงของอำนาจนั้นมักถูกผลิตขึ้นมาโดยอำนาจเพื่อปฏิเสธอำนาจของความจริง เพราะความจริงของอำนาจมันจำเป็นต่อการคงอยู่ของอำนาจเอง กล่าวคือ ตัวอย่างความจริงของอำนาจในสังคมการเมืองไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี เช่น กรณีแรกในอดีต เช่น การสร้างชุดของการรับรู้ในความจริงผลิตสร้างของอำนาจ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับอำนาจ (เช่นความภักดีต่ออำนาจ เสถียรภาพของอำนาจ ความชอบธรรมของอำนาจ ความดำรงอยู่และสืบเนื่องของอำนาจ) เช่น เรื่องการทำสงครามก็จะเห็นแต่การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นด้านบวก เช่น ความสามารถของผู้นำในด้านการเป็นผู้นำในการทำสงคราม แต่จะไม่มีการกล่าวถึงความพ่ายแพ้ของผู้นำในการทำสงคราม หรือจะไม่มีการกล่าวถึงการประหัตประหารกันเองเพื่อแย่งชิงอำนาจ ไม่มีการพูดถึงพฤติกรรมของผู้นำที่ไม่เอาใจใส่กิจการบ้านเมืองในลักษณะของการถอดบทเรียนกันอย่างจริงจัง (พระราชวรมูณี, 2544, หน้า 185) จะพูดแต่ในลักษณะผู้นำที่เป็นนักปรัชญา (Philosopher King) ว่ามีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถที่สูงส่ง (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2546, หน้า 7) เป็นชนชั้นทองที่ชนชั้นเหล็กหรือประชาราษฎร์ทั่ว ๆ ไปต้องถ่อมตนรู้สถานะตนว่าต้องเชื่อฟังชนชั้นปกครอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการนำเสนอข้อมูลเพียงด้านเดียว

เพื่อสนองอำนาจ และ/หรืออย่างกรณีเรื่อง ศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ซึ่งมีความเห็นออกมาเป็น 2 ฝ่าย คือ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2526, หน้า 18) ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าเป็นศิลาจารึกที่สร้างขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงจริง เพราะมีการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาแล้ว แต่ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าอายุไม่ถึงสมัยสุโขทัยมีอายุราวต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะพิจารณาจากเนื้อของหิน และสำนวนภาษาที่ใช้ ซึ่งศาสตราจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นนักอ่านศิลาจารึกและเป็นผู้เชี่ยวชาญของกรมศิลปากร ได้ตั้งข้อสังเกตด้วยเหตุผลดังกล่าวว่า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งถ้าหากเป็นจริงดังฝ่ายหลังก็สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมการเมืองในเวลานั้นคือต้องการจะปลูกความเป็นไทย เพราะกำลังเริ่มเผชิญกับอิทธิพลของตะวันตกในทุกด้านที่กำลังเข้ามาในสังคมไทย แต่ในท้ายที่สุดเรื่องก็เงียบไป เพราะอำนาจของความจริงมันมีพลังเกินกว่าที่จะมีผู้ใดมาทำให้ความจริงของอำนาจมันปรากฏ และอีกกรณีหนึ่งก็คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ชุดของความจริงถูกผลิตขึ้นมาเพื่อให้อำนาจคงอยู่ คือ มีการกล่าวหาการชุมนุมของนิสิตนักศึกษาและประชาชน เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย และความเป็นธรรมให้กับสังคมว่า มีการแทรกแซงจากต่างชาติ นักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติให้สร้างความปั่นป่วนภายในประเทศ จะมีการล้มล้างสถาบัน การสร้างชุดของความจริงดังกล่าวก็ทำให้รัฐบาลเผด็จการมีความชอบธรรมที่จะใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดกับนักศึกษาได้ เพราะนักศึกษาและประชาชน กำลังจะทำให้อำนาจของความจริงมันปรากฏและถ้าอำนาจของความจริงปรากฏ ก็จะส่งผลต่อการคงอยู่ของอำนาจ จึงต้องชิงตัดหน้าเพื่อสร้างชุดของความจริงมากดทับอำนาจของความจริงไว้ก่อน

กรณีที่สองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่นาน เช่น กรณีเรื่อง ใช้หัวดแม็กซิโก หรือ ใช้หัวด 2009 จะเห็นได้ว่า ที่ผ่านมาในช่วงแรกที่ใช้หัวด 2009 แพร่เชื้อเข้ามาในประเทศไทยทั้งสื่อมวลชนและรัฐบาลดูเหมือนจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เรียกว่า นาที่ต่อนาที่ มีการรายงานข่าวทุกวัน จะเห็นการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนทุกแขนง เพราะข่าวที่สร้างความตื่นตระหนกสร้างความหวาดกลัวให้กับสังคม เป็นข่าวที่ขายได้เป็นที่นิยมของตลาด มีการออกมาพูดโดยฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยพูดถึงวิธีการป้องกัน เช่น “กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ” พูดถึงตัวเลขของผู้เฝ้าระวัง ผู้ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิต แต่พอเวลาผ่านไปได้ระยะหนึ่งที่เชื้อลุกลามไปทั่วโลก

กรณีของไทยก็ไปทุกภูมิภาคสร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจ ทำให้หน่วยงานของสหประชาชาติด้านสาธารณสุขออกมาสร้างชุดความจริงเพื่อสะกิดอำนาจของความจริงว่า ไม่ควรรายงานข่าวในลักษณะรายวันเหมือนเช่นที่ผ่านมา แต่ควรรายงานข่าวกันเป็นรายสัปดาห์ ซึ่งไทยก็รับลูกโดยไม่มีการนำเสนอรายวัน แต่มีการนำเสนอรายสัปดาห์แทนโดยให้เหตุผลว่าเพื่อป้องกันความสับสน แต่ที่แท้จริงการออกมานำเสนอแบบรายวันนั้นส่งผลต่อเศรษฐกิจ เช่น การลงทุน การท่องเที่ยว และเป็นการประจานว่ามาตรการที่รัฐบาลใช้รับมือนั้นไม่สำเร็จ ถ้าหากเปรียบเทียบผลของการรายงานสัปดาห์ต่อสัปดาห์ก็จะเห็นได้ว่า ทั้งผู้ป่วย ผู้เฝ้าระวัง ผู้ติดเชื้อ และผู้ที่เสียชีวิตเพิ่มขึ้นโดยตลอด ซึ่งถ้าหากพิจารณากันอย่างละเอียดจะเห็นได้ว่า นอกจากผลเสียในเรื่องเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลต่อมิติทางการเมืองในเวลานั้น คือ เสถียรภาพของรัฐบาลเพราะรัฐบาลในขณะนั้นเผชิญมรสุมหลายด้าน ด้านนอกมีกลุ่มเสื้อแดง ด้านในก็มีทั้งความขัดแย้งกับพรรคร่วมและความขัดแย้งของแกนนำภายในพรรคเอง ยังไม่ต้องพูดถึงปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ อื่น ๆ เพราะฉะนั้นทางออกของปัญหานี้ก็คือ การผลิตชุดความจริงของอำนาจขึ้นมาโดยการนำเสนอเป็นรายสัปดาห์เพื่อลดกระแสทางการเมือง เพื่อลดจิตวิทยาทางการเมืองของมวลชนลง ซึ่งวิธีการรายงานจะเป็นอย่างไรก็ได้ แต่ต้องทำให้ดูเหมือนกับว่ารัฐบาลรับมือได้ ทั้งนี้เพื่อปฏิเสธอำนาจของความจริงเพราะอำนาจของความจริงดังกล่าวมีอนุภาพร้ายแรง เช่น ส่งผลต่อเรื่องเศรษฐกิจ เช่น การลงทุน การท่องเที่ยว มิติทางการเมือง ก็จะถูกนำมาเป็นประเด็นโจมตีกันทางการเมือง “คำถามที่สำคัญก็คือ ระหว่างความจริง (สัจจะ) กับตัวเลขทางเศรษฐกิจ อะไรมีความสำคัญกว่ากัน คำตอบสำหรับรัฐบาลในขณะนั้นดูจะเป็นอย่างหลัง”

รัฐล่าประชาชนหรือประชาชนล่ารัฐ: ความสัมพันธ์ที่ไม่เคยได้งอศ

ปรัชญาเหตุผลนิยมมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Rational Creature) (นเรชิต จิรสิทธิ์ธรรม, 2553, หน้า 42) มีความสามารถในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ ตรรกะนี้เองที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับประโยคอันโด่งดังของ Rene Descartes ที่ว่า “ฉันคิดเพราะฉะนั้นฉันจึงดำรงอยู่” (I think, therefore I am) หลายครั้งมนุษย์ก็แสดงให้เห็นว่าเป็น “สัตว์มีเหตุผลที่ไม่มีเหตุผล” โดยเฉพาะมนุษย์ที่เป็นผู้นำมีอำนาจ สำหรับ Descartes ฉันคิด

เพราะฉะนั้นฉันจึงดำรงอยู่ แต่สำหรับสังคมโอชันเนีย “ฉันไม่กล้าคิดเพราะมันอาจจะทำให้ฉันหายไปจากการดำรงอยู่” โดยเฉพาะเรื่องพีแบ้มและพรรค สภาพความเป็นอยู่ก็ไม่ได้แตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ อย่างที่ควรจะเป็น กล่าวอย่างรวบรัดก็คือ การถือกำเนิดขึ้นของรัฐทั้งหลายมีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มส่วนต่าง ๆ ที่ขาดของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติก่อนที่จะมารวมตัวกันก่อตั้งและให้กำเนิด ดังนั้น ไม่ว่าจะด้วยเหตุอะไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนก็ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ในครั้งแรกก่อการเกิดรัฐซึ่งนั่นก็คือ การทำให้ประชาชนภายในรัฐบรรลุศักยภาพด้านต่าง ๆ อย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่สิ่งที่ ออเวลล์นำเสนอใน 1984 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเจตนารมณ์แรกที่พึงประสงค์ในการก่อตั้งและให้กำเนิดรัฐ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนมีลักษณะรัฐล่าประชาชน หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งก็คือ รัฐกระทำการอยู่ดีธรรมในลักษณะต่าง ๆ กับประชาชน ถึงแม้สาระสำคัญดังกล่าว ออเวลล์ ได้นำเสนอไว้นานแล้วก็ตาม แต่ในโลกของความเป็นจริงก็ยังคงปรากฏให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองค่ายใดหรือยี่ห้ออะไรก็ตาม

องศาที่ไม่เคยได้ความสัมพันธ์ในสังคมการเมืองโอชันเนีย

ถ้าหากพิจารณาดูสังคมโอชันเนียจะเห็นได้ว่า บัจเจกบุคคลมีสภาพที่ไม่ต่างไปจากการเป็นเครื่องจักรครั้งหนึ่งนยนต์ เพราะทุกรายละเอียดของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายจะถูกพรรคและพีแบ้มกดขี่และครอบงำอยู่ตลอด (กาญจนา แก้วเทพ, 2535, หน้า 11) มนุษยชาติเราเริ่มรู้จักการกดขี่มนุษย์ด้วยกันเอง โดยการที่มนุษย์เพศชายทำการกดขี่มนุษย์เพศหญิง แต่โอชันเนียการกดขี่และครอบงำมนุษย์ด้วยกันเองมิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ “เพศ” เพราะไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้รับ “ความเสมอภาคในการถูกกดขี่ครอบงำ” ที่พรรคและพีแบ้มมอบให้โดยเท่าเทียมกัน เช่น ตื่นขึ้นมาตอนเช้าก็จะมีจอโทรทัศน์คอยจับจ้องจับผิดความคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพรรคและพีแบ้ม เข้าไปอาบน้ำในห้องน้ำขณะที่แปรงฟันอยู่ก็มีเครื่องดักฟังการสนทนาที่ต่อต้านพรรค เมื่ออาบน้ำเสร็จมานั่งกินอาหาร อาหารก็เป็นอาหารสวะชั้นเลวที่ไม่น่าจะใช้อาหารมนุษย์ เมื่อกินอาหารเสร็จออกไปทำงาน แทนที่จะได้พูดคุยสอบถามเรื่องสุขทุกข์กับมิตรสหายหรือคน

ที่รู้จักกลับไม่ได้พูด เพราะจะมีการพูดคุยกันก็เฉพาะเรื่องความจงรักภักดีเฝ้า
ต่อพรรค ต่อพี่เบิ้ม หรือหักทลายกันด้วยคำขวัญของพรรค (วรรณพิมล และ นพพร
ประชากุล, 2551, หน้า 6) การห้ามพูดคุยกดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดกั้น
การตั้งคำถาม การคิดใคร่ครวญ และการตั้งข้อสงสัยถึงที่มาที่ไปของความชอบธรรม
และคติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เมื่อมาถึงที่ทำงานจะไม่มีรอยยิ้มระหว่าง
เพื่อนร่วมงานให้เห็นเพราะต่างคนก็ต่างจดจ่ออยู่กับหน้าที่ของตนเอง ใครรับหน้าที่
อะไรก็ต้องทำหน้าที่ของตน โดยไม่มีสิทธิที่จะรับรู้ และไปก้าวก่ายงานของคนอื่น
ว่าใครทำอะไรที่ไหน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2553, หน้า 64) ซึ่งเป็นการแบ่ง
แยกการรับรู้ และการนำไปสู่การปิดกั้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล

เมื่อถึงเวลาพักเที่ยงไปรับประทานอาหารกันที่โรงอาหารก็จะพบเจอกับ
อาหารสวะชั้นเลว เช่น มีกลิ่นเหม็น กึ่งดีกึ่งบูด ประกอบกับความแออัดของ
ผู้คนที่มิกลิ้นตัวเหม็นเยี่ยงสัตว์สกปรกรูปร่างเพราะพรรคแจกสบู่ให้น้อยเหลือเกิน
มีดโกนหวดแทบจะไม่ต้องพูดถึงกันเลย และสภาพของโรงอาหารกลางวัน
ถ้าโชคร้ายก็จะเจอ “ความเลวบวกสอง” คือ นอกจากจะเป็นอาหารสวะดังกล่าว
แล้วแทนที่จะได้รับตามอาหารดังกล่าวอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยในบางวันมีการลด
ปริมาณอาหารลง เมื่อเสร็จจากการกินอาหารกลับเข้ามาทำงานก็จะมีการสลับ
รายการของพรรคเป็นระยะ ๆ เช่น ความเกลียดชัง 2 นาที ก็จะเป็นการประณาม
บุคคลที่ไม่มีตัวตนอยู่จริงแต่เป็นบุคลาภิษฐาน (Personification) ที่พรรคสร้างขึ้น
มีการเดินสวนสนาม มีข่าวเศรษฐกิจที่พรรคกู้ขึ้นมาเศรษฐกิจขาย แต่ปัจจัย 4
ของปัจเจกบุคคลลดลงทุกเดือน จะมีรายการบันเทิงบ้างก็คือ บันเทิงแบบหุ่นยนต์
เช่น เพลงสรรเสริญพรรคและพี่เบิ้ม การออกกำลังกายง่เง่า พอตกเย็นถึงเวลา
กลับบ้าน ระหว่างทางที่เดินกลับบ้านนอกจากจะมีรูปพี่เบิ้มจับจ้องตามมุมต่าง ๆ
แล้ว ถ้าหากผลอดพูดอะไรที่พรรคไม่ประสงค์ ก็จะมีตำรวจความคิดพุ่งพรวด
ออกมาจับอย่างรวดเร็ว เมื่อกลับถึงบ้านปัจเจกบุคคลพอจะมีเสรีภาพอยู่บ้าง
แต่ปริมาณ “เสรีภาพ” ดังกล่าวเท่า “เมล็ดถั่วเขียว” คือ เวลาที่เรานอนหลับอยู่
ในที่มืดเรามีอิสระที่จะคิดอะไรต่อมิอะไรได้ แต่ก็สุ่มเสี่ยงถ้าหากละเมอกล่าว
ความคิดดังกล่าวออกมา (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551, หน้า 7) การจำกัดอำนาจรัฐ
เป็นหนทาง “อารยะ” ยิ่งการจำกัดอำนาจรัฐโดยพลเมือง ด้วยวิธีการอย่างอารยะ
คือ เป็นไปโดยเปิดเผย ไม่ใช่ความรุนแรงและยอมรับผลตามกฎหมายที่จะเกิดขึ้น

แต่ในกรณีของสังคมไอชนเนียเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย (แม้แต่แค่จะคิด) เพราะนั่นหมายถึงชีวิต วงจรชีวิตครั้งสัตว์ครึ่งหุ่นยนต์ของชาวไอชนเนียก็จะเป็นอย่างนี้ไปตลอดกาล (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 275) วงจรที่ซ้ำ ๆ ดังกล่าว ฟุโกต์เรียกว่า เทคโนโลยี (Technology) คือการกระทำของมนุษย์ที่ซ้ำ ๆ กันจนเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว มนุษย์ใช้อำนาจเหนือนมนุษย์ด้วยกันกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นเทคนิค แต่ในขณะเดียวกันชีวิตของสมาชิกพรรค โดยเฉพาะบุคคลระดับนำของพรรคกลับมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สุขสบายตรงกันข้ามกับชีวิตของปัจเจกบุคคล ที่เหมือนนรก/สวรรค์ เหมือนดาวคนละดวง เหมือนอยู่กันคนละโลก ทั้งที่อยู่ในไอชนเนียเหมือนกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้อิงศา เพราะรัฐล้าปัจเจกบุคคล เหมือนกับปัจเจกบุคคลเป็นครั้งสัตว์ครึ่งหุ่นยนต์

องศาที่ไม่เคยได้ความสัมพันธ์ในสังคมการเมืองไทย

ในกรณีของสังคมการเมืองไทย องศาของความสัมพันธ์ก็มีทั้งแบบรัฐล้าประชาชนและแบบประชาชนล้ารัฐ ถ้าหากเป็นในอดีตองศาของความสัมพันธ์ก็จะเป็นแบบรัฐล้าประชาชนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากในอดีตประชาชนถูกจำกัดล้อมกรอบ กดทับ ปิดกั้น ด้วยระบอบการปกครอง ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ผลิตรัฐชนชั้นและระบบศักดินาขึ้นมาเป็นเทคโนโลยีของอำนาจ (กษัตริย์ เจ้านาย มุลนาย) ในการกดทับ ปิดกั้น (ล้า) ปัจเจกชนทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (จิตร ภูมิศักดิ์, 2550, หน้า 37) ทั้งนี้เพราะศักดินา นอกจากจะหมายถึง อำนาจในการครอบครองที่ดินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำมาหากิน ศักดินายังหมายรวมถึง อำนาจและอิทธิพลของบุคคลที่มีมากหรือน้อยตามขนาดหรือปริมาณของที่ดิน (ที่สมมติขึ้น) อันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำมาหากินและในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2549, หน้า 66) จะจัดแบ่งคนออกเป็น 6 ชนชั้น คือ (1. กษัตริย์ เป็นยอดสุดของชนชั้นและศักดินา คือ เป็นประมุข เป็นเจ้าแผ่นดิน เป็นเจ้าของชีวิตของราษฎร และเป็นที่มาของอำนาจทั้งปวง (2. เจ้านาย ที่ประกอบไปด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ที่สืบสายโลหิตมาจากกษัตริย์จึงมีเกียรติยศและเป็นกลุ่มอภิสิทธิชนมาโดยกำเนิด (3. ขุนนาง (มุลนาย) เป็นจักรกลที่สำคัญของอำนาจในการบริหารราชการ มีเกียรติยศและเป็นกลุ่มอภิสิทธิชนอีกกลุ่มหนึ่ง (4. พระสงฆ์ ซึ่งเป็นชนชั้นที่ถือเป็น

ตัวเชื่อมระหว่างชนชั้นผู้ปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครอง (5. ไพร่ เป็นชนชั้นที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคม มีบทบาทที่สำคัญต่อชนชั้นปกครองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (6. ทาส เป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่อยู่ล่างสุดของพีรามิด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทาสสินไถ่กับทาสเชลยศึก ซึ่งชนชั้นทั้ง 6 ดังกล่าว ก็จะมีศักดิ์นาเป็นตัวกำหนดสิทธิและหน้าที่ ว่าชนชั้นใดมีตำแหน่งอะไรและถือครองที่นาจำนวนเท่าไร ซึ่งชนชั้นที่ 1-4 (กษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง พระ) จะมีสิทธิและหน้าที่ชัดเจน ยกเว้นแต่ 2 ชนชั้นหลัง คือ ไพร่และทาส เพราะสิทธิและหน้าที่ของไพร่และทาสจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อต้องหาสังกัด การเป็นราษฎรหรือการเป็นไพร่ ทาสที่เสรีนั้น จะทำให้บุคคลมีสถานะเป็นคนเถื่อน ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เช่น ไม่มีสิทธิในที่ดินทำกิน ไม่มีสิทธิในการนำข้อพิพาทของตนเองขึ้นสู่ศาลโดยตรง แต่จะต้องกระทำผ่านมูลนาย เจ้านายที่เป็นต้นสังกัด เพราะฉะนั้นราษฎร หรือไพร่ ทาสจะต้องหาไซ้มาคล้องคอ หาตรวนมาคล้องขา สร้างพันธนาการ (สิทธิหน้าที่ในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง) ให้กับตนเอง โดยต้องหาที่คุ้มกะลาหัวหามูลนายเพื่อเข้าสังกัด

การหามูลนายเพื่อเข้าสังกัดก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย ๆ โดยเฉพาะไพร่ทาสที่มีหนี้สินติดตัวมาด้วยจะถูกมองว่าเป็นพวกแอบแฝงตัว เป็นพวกขวยโอกาส สร้างภาระให้กับมูลนายต้นสังกัด เป็นเยี่ยงอย่างให้กับผู้อื่น และเมื่อหามูลนายสังกัดได้แล้ว ก็เชื่อว่าจะสบาย วันร้ายคืนร้ายมูลนายนี้ก็จะสนใจเกิดความกำหนดในกาม อยากจะร่วมสังวาสกับเมียหรือลูกของไพร่หรือทาส ก็จะสนองความต้องการโดยพลการถึงแม้เจ้าตัวจะไม่ยอมก็ตาม ก็จะฉูดคร่ำเอาตามใจ ยิ่งกับว่าเป็นสังคมของสัตว์ชั้นต่ำ เพราะไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมายและความเป็นธรรมทั้ง ๆ ที่ไพร่ทาสเป็นชนชั้นที่มีบทบาทสำคัญต่อชนชั้นปกครองเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพราะไพร่เป็นที่มาของแรงงานในการผลิตผลผลิตที่เกิดจากไพร่ทาสก็สร้างความมั่นคงและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจดังกล่าวก็นี่เป็นฐานในการนำมาซึ่งอำนาจทางการเมืองและการมีฐานะทางสังคมที่สูงขึ้น ไพร่ทาสจึงเป็นชนชั้นที่แบกรับภาระทางสังคมอย่างมาก แต่ไพร่ทาสกลับเป็นชนชั้นที่ไม่มีอภิสิทธิ์อำนาจและเกียรติใด ๆ เลยในทางสังคม ซึ่งที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ที่ไม่ได้องศาในอดีต คือเป็นความสัมพันธ์ที่รัฐล่าประชาชน มาถึงยุคฟ้าใหม่หลังการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นต้นมา โคมหน้าหรือองศาของความสัมพันธ์ ก็เป็นไปในลักษณะหนึ่ง คือในอดีตองศาความสัมพันธ์จะเป็นแบบรัฐล้า บ้างเจกบุคคล แต่ในปัจจุบันโคมหน้าของความสัมพันธ์มีทั้งรัฐล้า บ้างเจกบุคคล และปัจเจกบุคคลล้ารัฐ เนื่องจากไม่ถูกจำกัดล้อมกรอบกดทับและปิดกั้นด้วย กรอบคิดทางชนชั้น (ซึ่งเป็นรากที่ลึกจนยากจะขุด) และระบอบการปกครอง เหมือนในอดีต กล่าวคือ ในอดีตระบอบการปกครองเป็นแบบอำนาจทั้งสาม ขวามุมศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียว ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้กับ ประชาชน ขณะที่ปัจจุบันความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในสองลักษณะคือ หาก ระบอบการปกครองของประเทศอยู่ในบรรยากาศแบบเผด็จการ การใช้อำนาจ และความสัมพันธ์ก็มีลักษณะอยู่ยงดิฐธรรม หากบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ในบางครั้งประชาชนก็ใช้เสรีภาพไปในทางที่ล้นเกิน เช่น การละเมิดกฎหมาย และสิทธิของผู้อื่นโดยอ้างคำว่าประชาธิปไตย ตัวอย่างที่น่านำมาพิจารณาในที่นี้ ซึ่งถือเป็นมหากาพย์ทางการเมือง (ปรากฏการณ์) ที่ให้ภาพทั้ง 2 องศาของความ สัมพันธ์คือ ทั้งรัฐล้า ประชาชนและประชาชนล้ารัฐได้เป็นอย่างดีก็คือ กรณีพันธมิตร ประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และกรณีแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ

การที่ทั้งพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและแนวร่วมประชาธิปไตย ขับไล่เผด็จการแห่งชาติออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างขวาง ไม่ว่าจะมิติดูประสงค์อะไรก็ตาม เช่น เพื่อตรวจสอบรัฐบาล เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมซึ่งถ้าหากเป็นการเคลื่อนไหวกว้างขวางอย่างสงบก็สามารถทำได้ แต่ในสายตาและความรู้สึกของรัฐบาล (รวมทั้งรัฐบาล ที่ผ่าน ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลสมัย 14 ตุลาคม 2516, 6 ตุลาคม 2519 หรือรัฐบาล สมัยพฤษภาทมิฬ 2535) จะมองว่า การออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างขวางใน แง่ลบ ว่าก่อความวุ่นวายและพยายามหาทางสลายการชุมนุมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, หน้า 51) ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะกระทำโดยผ่านทาง การสร้าง ชุตของการรับรู้ทางภาษา ประโยค หรือ คำพูด-การกระทำ (Speech Act) หรือ ที่ออสติน เรียกว่า ประโยคแบบ performative คือเป็นคำพูดที่ทำให้เกิดการกระทำ บางอย่างเกิดขึ้น เช่น คำว่า “การรักษาความมั่นคง การคลี่คลายวิกฤติการณ์ การสร้างความสามัคคี การสร้างความสมานฉันท์” เพราะภายใต้บริบทของคำ ดังกล่าวคือ ภาษาของการกระทำ/ภาคแสดงของภาษา อำนาจถ้อย-เถื่อน จะถูก สถาปนาขึ้นโดยอัตโนมัติ ทำให้รัฐบาลมีความชอบธรรมที่จะกระทำอย่างไรก็ได้

กับผู้ชุมนุมและการชุมนุม เช่น การสั่งห้ามชุมนุมไปถึงขั้นการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม ซึ่งก็เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ (มีทั้งบาดเจ็บและเสียชีวิต) ทั้งในกรณีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในขณะเดียวกันภายใต้บริบทของคำต่าง ๆ ดังกล่าวก็ทำให้อำนาจและความชอบธรรมในการชุมนุมของประชาชนลดลงทันที ด้วยเหตุผลว่าขัดต่อความมั่นคงทำให้ชาติเกิดวิกฤติการณ์ทำลายความสามัคคี ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการชุมนุมดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่อรัฐบาล โดยเฉพาะถ้าหากการชุมนุมเกิดยืดเยื้อ เพราะจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลความเชื่อมั่น การลงทุน การท่องเที่ยวของต่างชาติ ภาพลักษณ์ของประเทศจากสยามเมืองยิ้มกลายเป็นสยามหดหู่นี่เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่ารัฐล้าป้างเจกชน เพราะการชุมนุมโดยสงบก็เป็นสิทธิที่กฎหมายรัฐธรรมนูญให้อำนาจให้ทำได้ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2548, หน้า 144) เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชุมนุมเป็นเรื่องของการใช้สิทธิพื้นฐานในระบอบการเมืองเปิด หรือระบอบการเมืองที่เราเรียกกันว่าประชาธิปไตย

ในทางกลับกันการที่พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยบุกยึดทำเนียบ ปิดล้อมสนามบินฯ การที่แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ บุกโรงแรมเพื่อล้มการประชุมอาเซียน การยึดรถถัง การทำร้ายรถนายกรัฐมนตรีจีนมีคนบาดเจ็บ เป็นการกระทำที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนล้ารัฐ คือ เป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้อำนาจถึงขนาดนั้น เพียงแต่ให้ชุมนุมได้โดยสงบ ไม่ขัดแย้งต่อกฎหมาย หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับส่วนรวม แต่การกระทำของทั้งสองกลุ่มดังกล่าวกลับตรงกันข้าม และสิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่มใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองในการล้ารัฐก็คือ “อำนาจของภาษา” กล่าวคือทั้ง 2 กลุ่ม ใช้อำนาจของภาษาเพื่อสร้างอำนาจในการต่อสู้กับอำนาจ (รัฐ) เช่น คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งอำนาจของคำคำนี้ก็ถือเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มไม่สนใจสิ่งใดทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่คำคำนี้ก็มีข้อจำกัดคือ จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายอื่น ถัดมาคือคำว่า “สิทธิเสรีภาพ” ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับคำว่ารัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจของคำคำนี้มีระบอบการปกครองของประเทศเป็นสิ่งที่รองรับ คือ ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย บุคคลจึงมีสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการชุมนุมด้วย ทั้ง 2 กลุ่มจึงมักนิยมกล่าวอ้าง แต่คำนี้ก็มีข้อจำกัดคือจะต้องเป็นเสรีภาพที่ไม่ไปเบียดเบียนเสรีภาพ

ของผู้อื่น และคำสุดท้ายคำว่า “ประชาธิปไตย” อำนาจของคำคำนี้ก็เป็นที่ยึดอยู่ของ 2 คำแรก จึงมักมีการกล่าวอ้างกันบ่อย ๆ เช่นกัน แต่คำคำนี้ก็มีข้อจำกัดและดูเหมือนจะมากกว่าคำอื่น ๆ คือ เป็นคำที่มีปัญหาเรื่องการหาที่ลงจอด (ความหมาย) ไม่ได้มาตลอด เพราะคำคำนี้ไม่ใช่คำที่ “ใสซื่อบริสุทธิ์” เป็นกลาง แต่เป็นคำที่พร้อมที่จะรับการผสมสี เช่น ทหารก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีเขียว” (ต้องรวดเร็ว ต้องเด็ดขาด ต้องใช้กำลัง) ข้าราชการก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีเทา” (อุปถัมภ์ ประนีประนอม ต่างตอบแทน) ชนชั้นล่างก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีชาวไร” ใสจนซื่อ จนตกเป็นเหยื่อ (การมีรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง การเลือกตั้ง เป็นประชาธิปไตย) ชนชั้นกลางก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีรุ่ง” (รัฐบาลโกงได้ เลวได้ ถ้าตนเองได้รับประโยชน์ ให้ทหารล้มกระดานได้ถ้าปัญหาจบแบบไม่เสียเลือดเนื้อ) ชนชั้นสูงก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีน้ำเงิน” (ต้องผสมกับรากเดิม ต้องรักษารากเดิม เสียหลักการได้ถ้ารักษารากเดิม) พระก็จะมองประชาธิปไตยเป็น “สีเหลือง” (เช่น ต้องสามัคคี ต้องนึกถึงองค์รวม) ทั้ง ๆ ที่ความสามัคคีและองค์รวมไม่ใช่ตรรกะของประชาธิปไตย แต่เป็นตรรกะของสังคม ชาติ รัฐ ศาสนา

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในอดีตของความสัมพันธ์จะเป็นแบบรัฐล่าประชาชน แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้เพราะประชาชนถูกจำกัด ล้อมกรอบ กดทับ และปิดกั้นด้วยระบอบการปกครอง แต่กรณีของปัจจุบันไม่ได้ถูกจำกัด ล้อมกรอบ กดทับ และปิดกั้นด้วยระบอบการปกครองเหมือนในอดีต คือ กรอบคิดและระบอบการปกครองในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับรัฐ กลับยังเป็นความสัมพันธ์ที่หาองศาไม่ได้ คำถามที่น่าสนใจก็คือ จะมีวิธีการใดในการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนให้เป็นความสัมพันธ์ที่โปร่งใสและสามารถทำให้ระบอบการเมืองพัฒนาไปได้ คำตอบที่กำลังเป็นที่สนใจอยู่ในปัจจุบันซึ่งกำลังสร้างความแตกแยก บ่มเพาะการแบ่งเป็นฝักฝ่าย และมีแนวโน้มว่าจะนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบไม่ได้องศาดังเช่นในอดีตที่ผ่านมาอันเป็น (“ประวัติศาสตร์ที่ไม่น่าจดจำอันน่าจดจำ”) ประเด็นที่ว่าคือ รัฐธรรมนูญที่เป็นพื้นเพองสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะไม่ใช่วัตถุทางการเมืองที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวของระบอบประชาธิปไตย ยังมีวัตถุทางการเมืองที่สำคัญอีกหลายอย่างที่ประกอบ

เป็นระบอบที่เราเชื่อและเรียกกันว่าประชาธิปไตย เช่น สิทธิเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ พรรคการเมือง การเลือกตั้ง รัฐสภา ฯลฯ แต่สิ่งเหล่านั้นถือเป็นภาคทฤษฎีที่ยังล่องลอยอยู่ในอากาศ เพราะวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีแม่ผู้ให้กำเนิด (มีกฎหมายรับรอง/รองรับในการก่อตั้งดำเนินการ) และหน้าที่ในการให้กำเนิดดังกล่าวก็เป็นหน้าที่ของรัฐธรรมนูญที่จะต้องบัญญัติในการกำหนดสิทธิ อำนาจ หน้าที่ ของวัตถุประสงค์การเมือง รัฐธรรมนูญจึงถือเป็นภาคปฏิบัติของระบอบที่เราเชื่อและเรียกกันว่าประชาธิปไตย โดยการแปลงกรอบคิดต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติจริง ขณะเดียวกันก็ยังทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้ให้กำเนิด ปัจจุบันจึงเห็นทุกกลุ่มทุกฝ่ายต่างก็พากันพูดถึงรัฐธรรมนูญ-นิติรัฐ ว่าตนเองยึดหลักรัฐธรรมนูญสมาทานหลักนิติรัฐเป็นสวณะเป็นวัตรปฏิบัติ แต่ที่ผ่านมาสังคมการเมืองไทยก็ไปไม่ถึงนิติรัฐกันเสียที ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการเข้าใจนิติรัฐกันอย่างผิด ๆ ทำให้นิติรัฐของสังคมการเมืองไทยเป็น “นิติรัฐแบบพิกลพิการหรือนิติรัฐแบบหนักข้าง”

ซึ่งก็นำไปสู่รูปแบบของความสัมพันธ์ที่ไม่เคยได้องศาระหว่างรัฐกับประชาชน คือ มวลมหานักวิชาการทั้งหลายโดยเฉพาะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ก็มักจะให้ความหมายของนิติรัฐว่า นิติรัฐเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเสรีภาพแก่เอกชนหรือประชาชนในรัฐ โดยใช้กฎหมายเป็นหลักสำคัญ โดยที่การกระทำใด ๆ ของรัฐ แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ถ้าหากล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะกระทำมิได้ เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้ และรัฐจำเป็นต้องจัดให้มีระบบควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ซึ่งจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นนิติรัฐแบบพิกลพิการเป็นนิติรัฐแบบหนักข้าง ไม่ยุติธรรมกับรัฐ เพราะนิติรัฐตามความหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการนำเสนอความคิดด้านเดียวในลักษณะที่ว่านิติรัฐนั้นเป็นหลักการหรือมาตรการที่มีไว้เพื่อจำกัดอำนาจของรัฐเท่านั้น ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2550) ที่เพิ่งเสียชีวิตไปจากการรัฐประหารก็มีการบัญญัติหลักนิติรัฐไว้ในมาตรา 3 ภายใต้อำนาจ หลักนิติธรรม โดยบัญญัติว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 มาตรา 3) ถึงแม้จะมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ได้หมายความว่า

ว่าจะทำให้สังคมการเมืองไทยเกิดนิติรัฐและก้าวไปถึงนิติรัฐ ถึงแม้จะมีการระดม ศาสตราจารย์ทางกฎหมาย 100 คนมาแก้หรือจะเปลี่ยนไปใช้ที่ฉบับก็ตาม ก็ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ที่ได้องศาระหว่างรัฐกับประชาชนได้ เพราะจากคำนิยาม และการปฏิบัติมีลักษณะบังคับรัฐแต่ไม่ได้บังคับกับประชาชน ทั้ง ๆ ที่ประชาชนเอง ก็ตัวดีที่ופןสมาทานนิติรัฐ-รัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง แต่ไม่เคยนำไปเป็นวัตรปฏิบัติ ซึ่งพิจารณากันให้ดีจะเห็นได้ว่าประเทศที่มีระบอบ การเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแบบเข้มข้นเป็นพวกกะทิน้ำแรกทั้งหลาย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ไม่มีการบัญญัติหลักนิติรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญ แบบใด ๆ เหมือนอย่างประเทศไทย แต่ประเทศเหล่านั้นก็เป็นนิติรัฐกันได้ไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งเหมือนเป็นของสนุก เพราะวิธีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมันสอดคล้องกับหลัก ไม่มีใครออกมาเผาอาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ไม่มีรถถังออกมาวิ่งกินลมชมวิวยู่กลางเมืองหลวง ไม่มีใครมานุกยัดสนามบิน ไม่มีใครนุกยัดทำเนียบรัฐบาล ไม่มีนายพลคนไหนของทุกเหล่าทัพ เสนอหน้ากันออกมารุมย่ำรัฐธรรมนูญ ทำเหมือนรัฐธรรมนูญมีค่าเป็นเพียง “กระดาษชำระ” ใช้แล้วทิ้งใช้อย่างสิ้นเปลืองตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2550) เราก็ใช้กันเป็น “ม้วนที่ 18” ในขณะที่สหรัฐอเมริกาใช้แค่เพียงม้วนเดียว ทั้งนี้ก็เพราะทั้งรัฐและประชาชนของประเทศดังกล่าวเคารพหลักนิติรัฐ-รัฐธรรมนูญ และแปลงความเคารพดังกล่าว ไปสู่การปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณี วิถีปฏิบัติ และบรรทัดฐานของสังคมการเมือง ของประเทศนั้น ๆ มิใช่มือถือสาปากถือศีล ซึ่งต่างจากสังคมการเมืองไทย ที่ยังรับรู้และเข้าใจนิติรัฐกันแบบฟิสิกฟิการอยู่ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม จึงทำให้องศาของความสัมพันธ์ของรัฐกับประชาชนไม่เคยทำมุมที่ได้องศาในแบบที่เราเชื่อ และเรียกกันว่า “ประชาธิปไตย”

สรุป

อำนาจทั้งรูปธรรมและนามธรรมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนในทุกสังคมการเมือง รวมถึงสังคมการเมืองไทย ด้วยเช่นกัน ที่ปรากฏให้เห็นเป็นตัวอย่างเสมอมาตลอดประวัติศาสตร์ ที่อำนาจทั้งสองดังกล่าวทำงานอย่างแยกย่อย โดยเฉพาะการทำงานอย่างประสานกัน

ของอำนาจสองรูปแบบไม่เฉพาะแต่ในมิติทางด้านการเมืองการปกครอง แต่ยังมีมิติอื่น ๆ เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ค่านิยมความเชื่อของคนในสังคม ขณะที่ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนในสังคมการเมืองไทยก็ดำเนินไปในสองลักษณะดังปรากฏในวรรณกรรม คือ ในอดีตจะเป็นแบบรัฐล้าประชาชน ด้วยการกระทำแบบอยู่ดีธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากระบอบการปกครองที่มีอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่ตัวบุคคลคนเดียว แต่หลังจากเหตุการณ์ “การพลิกฟ้าอภิวัฒน์สยาม 2475” ความสัมพันธ์ก็แปรเปลี่ยนไปตามบรรยากาศที่เข้มข้นของระบอบการปกครอง ประชาชนก็ล้ารัฐในหลายรูปแบบ เช่น การละเมิดกฎหมาย ถึงแม้เป็นรัฐธรรมนูญก็ตาม ภายใต้คำใหญ่ว่า “ประชาธิปไตย” สิ่งที่น่าสนใจคือ การเล่นกับ “อำนาจ” ในเหลี่ยมมุมต่าง ๆ ของวรรณกรรม 1984 ในมิติที่ซับซ้อนและลุ่มลึกดังกล่าว โดยผ่านการเมืองไทยที่ชี้ชวนให้เราเห็นถึง “อำนาจ” ในแบบ 360 องศา โดยผ่านทางโฉมหน้าที่แยบยลแตกต่างไปจากกรอบคิดเรื่องอำนาจในโลกความรู้ทางวิชาการแบบกระแสหลัก ในขณะเดียวกันก็รื้อถอนให้เราเห็นและรู้เท่าทันถึง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” ที่ไม่ได้ “แข็งแกร่ง ยึดกุม รักษา และครอบครองได้” อย่างตื้นเขินไร้เดียงสาอย่างที่เราน่าจะรับรู้จากโลกความรู้ทางวิชาการกระแสหลักเช่นกัน แต่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ ออเวลล์ นำเสนอใน 1984 กลับมีลักษณะตรงกันข้าม คือ อำนาจมีลักษณะ “ลากเลื้อนลื่นไหล” ขณะที่เราจะหาความ “สถิตเสถียร” ทางสังคมการเมืองของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจมิได้เลย เนื่องจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวมิได้เป็นเรื่องง่ายดายนักที่จะกล่าวได้ว่า ใครที่เป็นผู้ยึดกุมอำนาจจะสามารถกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากความลากเลื้อนลื่นไหลของอำนาจดังกล่าว และประกอบกับบริบทและเงื่อนไขที่จะผลิตสร้างการก่อรูปของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเฉพาะกรณีไปอย่างไรก็ตามเรื่องของอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่เราได้รับรู้จาก 1984 เป็นเพียงประเด็นหนึ่งที่ถูกค้นพบจากวรรณกรรมคลาสสิกของ ออเวลล์ และจะเป็นการลดทอนคุณค่าของวรรณกรรม 1984 เป็นอย่างยิ่งหากจะยุติกิจกรรมทางปัญญาในเชิงปรัชญาไว้เพียงแค่เรื่องอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพราะ 1984 ยังคงคุณค่าในฐานะการเป็น “เหมือง” ทางปัญญาที่รอการขุดค้นองค์ความรู้ต่าง ๆ และเป็น “ตัวบท” ขนาดใหญ่ที่รอการอ่านแล้วรื้อถอดทำลายเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ในเหลี่ยมมุมอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2535). **อดีตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เจนเดอร์เพรส.
- จักร์ พันธุ์ชูเพชร. (2549). **การเมืองการปกครองของไทย: จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. ปทุมธานี: มายด์ พับลิชชิ่ง.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2550). **โฉมหน้าศักดินาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2528). **การเมืองมนุษย์: รัฐศาสตร์ทวนกระแส**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- _____. (2549). **อาวุธมีชีวิต ? แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- _____. (2551). **อารยะขัดขืน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และกนก วงษ์ตระหง่าน. (2526). **ภาษาการเมือง**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2553). **ความคิดทางการเมืองของฌาคส์ ร็องซีแยร์**. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2541). "ภาพตัวแทนของตุ๊ด". ใน ปรีติดา เฉลิมเผ่า กอฮั่นตกุล. **เผยแพร่-พรางกาย: ทดลองมองร่างกายในศาสนา ปรัชญาการเมือง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- _____. (2551). **เพศ: จากธรรมชาติ สู่วิถีธรรม จนถึงสุนทรียะ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2554). **ใต้เตียงนักดนตรี เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- ธนากร วัฒนกุล. (2550). **การเมืองเรื่องพื้นที่ พลวัตทางสังคมของชุมชน (กรณีศึกษา: ชุมชนป้อมมหากาฬ)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). **การปฏิวัติศาสตร์ของไซอูร์เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสต์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- นรชิต จิรภัทรธรรม. (2553). **โพสต์โมเดิร์นกับเศรษฐศาสตร์: บทวิพากษ์สมมติฐานความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

- บาร์ตส์, โรลิ่งด์. (2551). **มายาคติ**. แปลโดย วรณพิมล อังคศิริสรรพ และนพพร ประชากุล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- บุรติเยอ, ปีแยร์. (2550). **เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์**. แปลโดย ชนิตา เสี่ยงมไพศาลสุข และนพพร ประชากุล. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). **กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎี ขบวนการทางสังคม**. เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาค ตะวันออกเฉียงใต้.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2544). **ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญา ตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- มาลินี คุ่มสุภา. (2548). **อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2526). **ไม้ขีดจัดไม้ซุง**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- _____. (2546). **นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศักดิ์สยาม.
- _____. (2548). "ความสูงส่งแห่งศาสตร์การเมือง". ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ปรัชญาการเมือง**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2548). **การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย ไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.